

II.SELİM DÖNEMİ (1566-1574)

Kanuni'nin 1566 yılında ölümüyle tahtın tek varisi olan (diğer kardeşlerini Hürrem Sultan'ın etkisiyle Kanuni ortadan kaldırmıştır) Kütahya valisi Şehzade Selim başa geçti. Hem dirayet hem de ilim noktasında kendinden önceki padişahların seviyesinde değildi. Bu dönem de kazanılan başarılarla sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'nın dirayetli siyasetinin de rolü büyüktür. Bu sebeplerden ötürü bu dönemi Sokullu dönemi olarak adlandırmak daha doğrudur. **Osmanlı tarihinde ilk defa ordunun başında sefere çıkmayan padişah olan II. Selim aynı zamanda İstanbul'da ölen ilk padişahtır.** Edirne'de Selimiye camiini inşa ettirmiştir.

DÖNEMİN ÖNEMLİ OLAYLARI

Sakız Adasının Fethi (1568)

Sakız adası Cenevizlilerin elinde bulunuyordu. Fatih döneminden beri adadan vergi alınıyordu. Adanın korsan yatağı haline gelmesi üzerine Kaptan-ı Derya Piyale Paşa tarafından Sakız alındı.

Kıbrıs'ın Fethi (1571)

Nedenleri:

1. Kıbrıs'ın jeopolitik konumunun çok önemli olması
2. Anadolu, Suriye ve Mısır arasındaki deniz yolu güvenliğinin adayı almayı zorunlu hale getirmesi
3. Venediklilerin Osmanlı tüccar ve gemilerine saldırması
4. Kıbrıs'ın zengin bir ülke olması
5. Doğu Akdeniz hakimiyetinin adanın alınmasını zorunlu kılması

II. Selim adanın fethini istemesine rağmen Sokullu buna karşı çıkıyordu. Sokullu adanın fethinin Avrupalıların haçlı seferine sebep olacağını ileri sürüyordu. Vezir Lala Mustafa paşa serdarlığında ve komutasındaki donanma ve ordu bir yıllık savaştan sonra adayı fethettiler. Antalya, Adana ve Yozgat sancaklarından getirilen halk adaya yerleştirildi.

Sonuçları:

1. Doğu Akdeniz tamamen Osmanlı egemenliğine girdi.
2. Mısır yolunun güvenliği sağlandı.
3. Anadolu'yu savunmak üzere bir iç savunma hattı oluşturuldu.
4. Kıbrıs'ın fethi, İnebahtı deniz savaşına sebep oldu.

İnebahtı Deniz Savaşı (1571)

Kıbrıs adasının alınması Avrupa devletlerini harekete geçirdi. Papanın teşviki ile kurulan haçlı donanmasına Venedik, İspanya, Malta, Papalık ve diğer İtalya devletleri katıldı. **Don Juan** idaresindeki haçlı donanması İnebahtı yakınlarında yapılan savaşta Osmanlı donanması yok etti. **Osmanlı Donanması ilk kez yakılmıştır.**

Osmanlı donanması kısa süre içinde tekrar oluşturuldu.(1572) Venedikliler barış istemek zorunda kaldılar. Vergi ödemeyi ve Kıbrıs'ın Osmanlı toprağı olduğunu kabul ettiler. Donanma yeniden inşa edilmiş ama yapılan bu büyük harcama Osmanlı ekonomini oldukça zorda bırakmıştır.

Tunus'un Fethi (1574)

Tunus Barboros hayrettin Paşa döneminde fetih edilmiş ancak, İspanyollar 1543 de geri almıştı. İnebahtı yenilgisinden sonra tekrar oluşturulan Osmanlı donanması 40 yıldır İspanyolların elinde olan Tunus'a Yemen valisi Kılıç Sinan Paşa ve Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa tarafından düzenlenen seferle 1574 de Tunus fethedilmiştir.

Osmanlı donanması,

1571 İnebahtı'da - Haçlılar
1770 Çeşme'de - Ruslar
1827 Navarin'de - Rus, İngiliz ve Fransızlar
1853 Sinop'ta - Ruslar
tarafından yakılmıştır.

II.SELİM DÖNEMİ İLE İLGİLİ BİRKAC ÖNEMLİ NOT

- İLK defa ordunun başında sefere çıkmayan Padişah II.SELİMdir.
- İlk defa İstanbul'da doğan,İstanbul'da ölen padişah II.SELİM dir.
- Valide Sultan adıyla anılan ilk padişah anası, II. Selimin hanımı ve III Muradın anası olan Nur Banu'dur.

III.MURAT DÖNEMİ (1574-1595)

Osmanlı toprakları bu dönemde en geniş sınırlara ulaşmıştır. Yeniçeri ocağına devşirme dışı kimseler de ilk kez bu dönemde alınmıştır. 1578'te İngiltere'ye de ilk kapitülasyon verilmiştir. Sultan III.Murat hem YÜKSELME DÖNEMİ hem de DURAKLAMA DÖNEMİ padişahıdır.

DÖNEMİN ÖNEMLİ OLAYLARI

LEHİSTAN'IN HİMAYE ALTINA ALINMASI (1575) –POLONYA VE LİTVANYA-

İlk Osmanlı-Lehistan savaşı 1484'te II. Bayezid döneminde Kili ve Akkerman kalelerinin fethi esnasında yapılmıştı. Lehistan kralının veliaht bırakmadan ölümü üzerine Fransa'nın da desteğini alarak Osmanlı Devleti müdahale etti ve kendi adayı Erdel prensi Baturi'yi kral seçti. Böylece Lehistan Osmanlı himayesine girmiş oldu. *Böylece Osmanlı devleti Baltık denizine ulaşmış oldu.* 1587 yılına kadar Lehistan'da Osmanlı hâkimiyeti devam etti.

FAS'IN HİMAYE ALTINA ALINMASI (1577)

Fas Sultanlığında taht mücadelesinin başlaması üzerine bir grup Portekiz'den bir grup ise Osmanlı'dan yardım istemişti. Portekiz'in müdahalesi üzerine Osmanlı devleti de Fas'a girdi.

Osmanlı kuvvetleri Ramazan Paşa idaresinde Vadi's Sebil (Vadi'sSeyl-Kasrû'l-Kebir) Savaşı'nda Portekiz kuvvetlerini yok etti. Portekiz kralı Sebastian savaşta öldü. Fas'da Osmanlı taraftarı bir kişi kral seçilerek himaye altına alındı. Böylece Mısır'dan Fas'a kadar tüm Kuzey Afrika Osmanlı yönetimine geçti. Osmanlı devleti Hint deniz seferlerinde yeneemediği Portekizlileri karada mağlup etmişti. Bu savaştan sonra Portekiz kendisini uzun müddet toparlayamamış ve İspanyol işgaline uğramıştır. Hint ticaret yolunun kontrolü ise İngiltere ile Hollanda'ya geçmiştir.

OSMANLI-İRAN SAVAŞLARI (1578-1590): (Duraklama Dönemi başlığı altında da verilmiştir.)

II. İsmail Amasya anlaşmasını bozdu. Ancak fazla yaşamayınca önemli bir gelişme olmadı. İran'ın bölgeye yayılma gayretleri, Bölgedeki Sünni halka baskı yapması, Rus ilerlemesi, Kırım'da doğudan kara bağlantısı kurma gayeleri ile Kafkasya seferi yapıldı. Geceleyin meşaleler altında devam eden (Meşaleler Savaşı) savaşları Osmanlı devleti kazandı. **Kafkaslar Osmanlı denetimine girdi.**

Ferhat Paşa (İstanbul) Anlaşması (1590)

İran'ın isteği ile yapılan bu anlaşmayla Tebriz, Karabağ, Gence, Gürcistan ve Luristan Osmanlı devletine bağlandı. *Böylece doğudaki en geniş sınırlara ulaşılmış oldu.*

Yeniçeri İsyanları: İran'la anlaşma yapıldıktan sonra yeni çeri isyanları oldu. İsyanların görünürdeki sebebi ulufe isede asıl sebep devlet teşkilatındaki bozulmanın başlamasıdır. İlk defa yeniçeri ocağına rasgele kimseler bu dönemde alınmıştır. İsyan eden yeniçerilerin istekleri yerine getirilmiştir. 1589 da meydana gelen yeniçeri isyanına **Beylerbeyi Vak'ası** denir.

NOT:

- 1) Yeniçeri Ocağı, Sultan I.Murat döneminde kurulmuş, II.Murat döneminde devşirme sistemi ve Kanun-u Kadim ile bu ocağın asker ihtiyacı karşılanmaya çalışılmış, II.Murat döneminde de bu ocağa kanuna aykırı olarak asker alınmaya başlanmıştır.
- 2) Osmanlı Tarihi'nde ilk yeniçeri isyanı 1446'da Fatih'in ilk kez tahta çıkmasından sonra meydana gelen **BUÇUKTEPE İSYANI**'dir.

KAPİTÜLASYONLARIN YAYGINLAŞTIRILMASI

Sokullu döneminde: a)Avrupa devletleri arasında çekişmeyi artırmak b)Akdeniz ticaretini canlandırmak c)Fransa'yı rekabet içine sokmak amacıyla, 1568 yılında Avusturya'ya bazı ayrıcalıklar, 1578 yılında İngilizlere ilk kapitülasyonlar verildi. Fransa'nın ayrıcalıkları genişletildi.

AVUSTURYA SAVAŞLARI

1593 yılında Bosna ve Macaristan sınırında çetelerin halka saldırması ve Bosna Valisi Telli Hasan Paşa'nın pusuya düşürülerek öldürülmesi üzerine Avusturya'ya savaş ilan edildi. Avusturya üzerine yürüyen Sadrazam Koca Sinan Paşa ilk yıllarda başarılar kazandı ve Yanıkkale ele geçirildi. Bu savaşlar devam ederken III. Murad öldü.

İLMURAT DÖNEMİ İLE İLGİLİ BİRKAC ÖNEMLİ NOT

- Osmanlı Tarihi'nde İLK defa KANUN-U KADİM(Yeniçeri Ocağına asker alma kanunu) İLMURAT zamanında bozuldu.
- Yani Yeniçeri ocağına devşirme dışı kimseler de ilk kez bu dönemde alınmıştır.
- İngiltere'ye kapitülasyonlar İLK kez 1578'de bu dönemde verilmiştir.

SOKULLU DÖNEMİ (1564-1579)

Kanuni'nin son dönemlerinden itibaren Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa devlet işlerinde etkili olmaya başladı. II.Selim ve sonra da III.Murat'ın ilk beş yılında Sokullu,devlet işlerini üstlendiği için 1564-1579 yılları arasındaki döneme Osmanlı tarihinde **SOKULLU DÖNEMİ** denilmiştir.

Sokullu Döneminin Önemli Olayları şunlardır;

- 1566'da Cenevizlilerden Sakız adası alınmıştır.
- 1571'de Venediklilerin elinde bulunan Kıbrıs adası fethedilmiştir. Böylece Doğu Akdeniz tamamen Osmanlı egemenliğine girmiştir.
- 1571'de İnebahtı'da Haçlılar (Papalık, Malta şövalyeleri, Venedikliler ve İspanyollar) tarafından Osmanlı donanması yakılmıştır.
- 1574'te Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa,İspanyolların elinde bulunan Tunus'u fethetmiş ve Osmanlı topraklarına katmıştır.
- 1575'te Lehistan Osmanlı egemenliği altına girmiş,böylece Osmanlı egemenlik sahası Baltık Denizi'ne kadar ulaşmıştır.
- 1578'de Portekizlilerle yapılan Vadi's-Sebil(Vadi'sSeyl) Savaşı'nı Osmanlıların kazanmasıyla FAS, Osmanlı egemenliğine girmiş, böylece Osmanlı Devleti'nin sınırları Atlas Okyanusu'na ulaşmıştır.

➤ SOKULLU'NUN KANAL PROJELERİ

a) Don- Volga Kanalı Projesi (Astarhan Seferi)

Don ve İdil nehirlerinin birbirlerine en fazla yaklaştığı yerde 10 km.lik bir kanal açarak Karadeniz ve Hazar denizinin birbirine bağlanması amaçlanmıştır. **Böylece:**

- Hazar denizi kıyılarından Ruslar çıkarılacak.
- Altınordu'nun devamı olan Kazan ve Ejder hanlıkları Osmanlı egemenliğine alınacak.
- İran savaşlarında donanmadan yararlanılacak.
- Kırım güvence altına alınacak
- Orta Asya Türk hanlıkları ile ilişki kurulabilecek.
- İpek yolunu canlanacak

Bu projenin gerçekleştirilememesinin sebepleri şunlardır;

- Kırım hanının taraftar olmaması (Osmanlı devletinin Kazan ve Astarhan'ı alarak bölgedeki gücünün artmasını istememiştir.)
- Gönderilen askerlerin yetersizliği
- Rusların saldırıları
- Şiddetli soğuklar

NOT : Kanal 1952'de Ruslar tarafından açılmıştır.

b) Süveyş Kanalı Projesi

Süveyş'te Akdeniz ile Kızıldeniz'i birbirine bağlayacak bir kanal açılması projesi Yavuz döneminde gündeme gelmişti.

Böylece:

- Avrupalıların Ümit burnunu bularak baharat yolunu değiştirmelerinin getirdiği kayıp önlenilecekti
- Güney Asya Müslümanlarına Avrupalılara karşı yardım gönderilecekti.
- Avrupalıların Güney Asya hareketleri Akdeniz'deki Osmanlı donanması vasıtasıyla önlenilecekti.

Proje 1568 yılında gündeme gelmesine rağmen uygulanamadı. Bu kanal 1869 tarihinde İngiliz-Fransız ve Osmanlı girişimiyle açılmıştır.

c) Karadeniz Marmara Projesi

Sokullu Mehmet Paşa İznik Gölü, Sapanca Gölü ve Marmara denizi arasında bağlantı kurarak Marmara ve Karadeniz'i birleştirmek istemiştir. Mimar Sinan bu işle görevlendirildi ise de proje sonuçsuz kalmıştır.

OSMANLIDA HUKUK, BİLİM VE SANAT ALANLARINDAKİ GELİŞMELER

1-OSMANLI HUKUK SİSTEMİ

Osmanlı hukukunun temelini İslam hukuku (şeri hukuk) ve örfi hukuk oluşturmaktaydı. Şeri hukukun esasları Kur'an-ı Kerim ve hadislerle dayalıdır. Bu esaslar, İslam hukukunun değişmez kurallarıdır. Şerihukuk sadece Müslümanlara uygulanırdı. Gayrimüslim teba kendi dinî kurallarına göre yargılanırdı. Örfî kanunlardaki kurallar padişahın ağzından yazılır ve bunlara ferman denirdi. Osmanlı Devleti'nde ilk kanunname Fatih tarafından "Kanunname-i aliosman" adıyla düzenlendi. Yapılan kanunnameler ile veraset işleri de düzenlenerek taht kavgaları önlenmeye çalışıldı. Özellikle kardeş katli yasal hâle getirilerek devletin merkezî otoritesinin güçlendirilmesi amaçlandı. Bu kanunlar Kanunî döneminde daha da genişletildi.

2-BİLİMSEL ALANDA GELİŞMELER

Osmanlı, bilim insanlarını korumayı ve onlara karşı saygılı olmayı devlet politikası hâline getirdi. Bilimsel faaliyetler devlet tarafından desteklendi. Medreselerin işleyişine müdahale edilmeyerek özgür çalışma ortamı sağlandı. Fatih döneminde İstanbul'a getirilen Ali Kuşçu'nun hazırlanmış olduğu öğretim programları doğrultusunda önemli çalışmalar yapıldı. Pozitif ilimler gelişti. Tıp alanında Sabuncuoğlu Şerafettin ve Altunizade, tarih alanında Amasyalı Şükrullah ve Tursun Bey gibi bilim insanları yaptıkları çalışmalarla bilimsel hayatın gelişmesine önemli katkıda bulundular. Piri Reis "Kitabı Bahriye" adlı eserinde, Kızıldeniz, Akdeniz ve Hint Okyanusu ile ilgili önemli bilgiler vermiştir. XVI. yüzyılın en ünlü bilim insanlarından biri de matematikçi ve astronomi bilgini Takiyüddin Mehmet idi. Takiyüddin, III. Murat döneminde devlet desteği ile rasathane (gözlemevi) kurdu (1578). Ancak dönemin şeyhülislamı rasathanenin açıldığı günlerde veba salgınından dolayı birçok insanın ölmesini rasathanenin açılmasına bağlayarak III. Murat da rasathanenin kapatılmasına karar verdi. Böylece Osmanlı'da hurafe, bir bilim yuvasını yıkılmış oldu.

3-KÜLTÜREL ALANDA GELİŞMELER

Osmanlı padişahları iyi birer devlet idarecisi olmalarının yanı sıra sanat ve edebiyat konusunda da kendilerini oldukça geliştirmişlerdi. Bu dönemin ünlü şairleri Baki, Fuzuli, Nefi, Taşlıcalı Yahya, Zati ve Bağdatlı Ruhi'dir. Osmanlı Devleti'nde mimari, edebiyat, minyatür, musiki, kakmacılık, tezhip, çinçilik, hattatlık, ebru, cam işlemeciliği gibi sanat ve zanaat dalları gelişmiştir. Osmanlı Devleti'nde "klasik dönem" diye adlandırılan dönemde yetişmiş en büyük mimari ustası Mimar Sinan'dır. Mimar Sinan, Yavuz döneminde Osmanlı ordusuna katıldı. Kanunî döneminde, devletin tüm inşaat işlerinden sorumlu mimarbaşı olarak görevlendirildi. Bu görevini II. Selim ve III. Murat dönemlerindedir sürdürdü. Dört yüzden fazla eseri mevcuttur.

AVRUPA'DA REFORM HAREKETLERİ

Reform, kelime olarak yeniden düzenlemek, yeni şekil vermek anlamına gelir. Reform XVI. yüzyılda Hristiyanlığın Katolik mezhebindeki bozulmayı önlemek ve bu alanda yeni düzenlemeler yapmak ihtiyacından doğmuştur.

Reformun Nedenleri

- Katolik kilisesi bozuldu. Kilise dini ticaret hâline getirerek özellikle endüljans sayesinde zenginleşti.
- Kilise, dini (aforoç, enterdi gibi yetkiler kullanarak) siyasi güç hâline getirerek halkı sömürdü.
- Rönesans hareketlerinin etkisiyle skolastik düşünce yıkıldı, pozitif düşünce ön plana çıktı.
- Matbaanın kullanılmasıyla dinî eserler bol miktarda basıldı, halk dini kendi diliyle öğrenmeye başladı,
- Krallar, siyasi yetkilerini kiliseyle paylaşmak istemediler.
- Coğrafi keşifler sonucunda elde edilen bilgilerle (Dünya'nın yuvarlak olduğunu ispatlaması gibi) Hristiyanlık inançları yeniden sorgulanmaya başlandı.

BİLGİ NOTU

Endüljans: Orta Çağ Avrupa'sında Papanın sattığı günah çıkarma, af belgesidir.

Aforoç: Hristiyanlıkta kilise tarafından verilen "dinden çıkarma" cezasıdır.

Enterdi: Papa'nın Hristiyan bir ülkeyi halkı ile birlikte dinden çıkarmasıdır.

Engizisyon: Katolik kilisesine bağlı dinî mahkemelerdir.

Reform ilk olarak Almanya'da başladı. Almanya'da Reform hareketlerinin önderi Wittenberg üniversitesinde din bilgini olan Martin Luther'dir. Luther, aforoç kâğıdını halkın gözü önünde yakarak kiliseye baş kaldırdı. Luther'den etkilenen halk ve şövalyeler kilisenin topraklarını ele geçirmek üzere ayaklandılar. Bu ayaklanmalardan endişelenen Alman İmparatoru Şarlken, Reform hareketlerinin yayıldığı yerlerde kalmasına dair bir karar çıkarttı (1529). Şarlken'in bu kararını beş Alman prensi ve on dört şehir protesto etti. Bu yüzden Luther taraftarlarına "Protestan" adı verildi. Şarlken ve Luther taraftarları arasında yirmi beş yıl süren savaşlar oldu. Bu savaşlar sonunda "Ogsburg Antlaşması" yapıldı (1555). Antlaşmaya göre Protestanlara inanç serbestliği tanındı. Almanya'da başlayan Reform hareketleri diğer Avrupa ülkelerine de yayıldı. Fransa'da Kalvenizm, İngiltere'de Anglikanizm, İskoçya'da Presbiteryen gibi yeni mezhepler kuruldu. Fransa'daki mezhep çatışmaları, Kral IV. Henry zamanında ilan edilen "Nant Fermanı" ile sona erdi (1598).

Reformun Sonuçları

- Avrupa'da mezhep birliği bozuldu. Protestanlık, Kalvenizm, Anglikanizm ve Presbiteryen gibi yeni mezhepler ortaya çıktı.
- Katolik kilisesine duyulan güven azaldı. Kilise, kendine çeki düzen vermek zorunda kaldı.
- Protestanlığı kabul eden ülkelerde kilisenin malları elinden alındı.
- Kilise ve din adamlarının toplum üzerindeki dinî ve siyasi baskıları kalktı.
- Okullar, kilisenin elinden alınarak halka verildi. Böylece laik eğitim sistemine geçildi.
- Krallar ve prensler din işlerinin mutlak hâkimi oldular.
- Özellikle Protestanlar ve Katolikler arasında günümüze kadar uzanan mezhep kavgaları başladı.

Reformun Osmanlı Devleti'ne Etkileri

Avrupa'da yaşanan Reform hareketleri Osmanlı Devleti'nde etkili olmadı. Çünkü Osmanlı Devleti'nde yaşayan Hristiyan halk din ve inanç yönünden geniş haklara sahipti. Avrupa'da bu dönemde mezhep kavgaları yaşanırken Osmanlı tebaası olan Hristiyanlar huzur içinde yaşıyorlardı.

OSMANLI DEVLETİ'NİN DURAKLAMA DÖNEMİ(1579-1699)

ACIKLAMA : Osmanlı Devleti'nin "Duraklama Dönemi",1579 yılında Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'nın ölümünden sonra başlar, 1699'da imzalanan ve Osmanlı Devleti'nin tarihte ilk kez toprak kaybettiği antlaşma olan KARLOFÇA ANTLAŞMASI'na kadar devam eden dönemdir.

DURAKLAMAMANIN SEBEPLERİ

A- İÇ NEDENLER

1. Devlet idaresinin bozulması
2. Askeri teşkilatın bozulması
3. İlimiyenin(eğitimin) bozulması
4. Maliyenin(Ekonomi) bozulması
5. Toplum yapısının bozulması
6. Coğrafi keşifler sonucu Osmanlı ticaret gelirlerinin azalması
7. Avrupa'daki altının çoğalmasıyla Akçenin değer kaybetmesi

B- DIŞ NEDENLER

1. Devletin doğal sınırlarına ulaşması(Doğuda İran, Kuzeyde Rusya, Batıda Avusturya)
2. Avrupa da merkezi krallıkların kurulması(Topun kullanılması, Feodalitenin çözülmesi)
3. Avrupa'da Rönesans ve Reform hareketleri sonucu bilim ve tekniğin gelişmesi
4. Avrupa'nın coğrafi keşifle zenginleşmesi(Altın ve gümüş Avrupa'yı zenginleştirdi)

A- İÇ NEDENLER

1. DEVLET İDARESİNİN BOZULMASI (Merkez yönetiminin bozulması)

- a) Kanuni'den sonra gelen Osmanlı padişahları devlet yönetiminden uzaklaşmışlardı, seferlere katılmıyorlardı. Böylelikle sadrazamlar padişah adına devleti yönetmeye başladılar. Sokullu Mehmet Paşanın yeteneği ve Köprülü Sülalesi'nin başarıları padişahları gölgede bırakmıştı.
- b) Kanunlara uyulmamış, sara ykadınları, ocak ağaları ve ulema devlet işlerine karışınca devlet yönetimi bozulmuştu.
- c) III. Mehmet'ten sonra şehzadelerin "SANCAĞA ÇIKMA" usulü kaldırılınca, Şehzadeler devlet yönetiminde tecrübe kazanmaktan yoksun kaldılar. (Şehzadeler sarayda KAFES HAYATI yaşadılar.)
- d) Osmanlı Veraset sisteminin etkisi

OSMANLI VERASET SİSTEMİNDEKİ DEĞİŞMELER

1. Osman ve Orhan Beyler zamanında ülke hükümdar ailesinin ortak malı idi.
2. I.Murat 'tan itibaren ülke sadece padişah ve oğullarının sayıldı.
3. Fatih Sultan Mehmet en güçlü olanın tahta geçme anlayışını getirdi. (Kardeş katliyle amaç ülkenin birliğini sağlayarak bölünmesini önlemek ve en güçlü olanın başa geçmesi sağlamaktı.)
4. I. Ahmet(Duraklama Devri) döneminde yapılan değişikliklerle Osmanlı Hanedanı içinde en yaşlı ve akıllı olanın **(EKBER ve ERSED)** padişah olması esası benimsendi.

2. ASKERİ TEŞKİLATIN (SEYFİYENİN) BOZULMASI:

a) Tımarların (Dirlik topraklar) dağıtımındaki adaletsizlik Tımarlı ordusunun bozulmasına,Tımarlı sipahilerin sayısının azalmasına, buna karşılık devletin daha fazla maaşlı asker(kapıkulu) almasına sebep oldu.

ACIKLAMA: Bu durum sadece ordunun bozulmasına değil, ekonomik, sosyal ve idari alanda bir çok problemin doğmasına sebep olmuştur.

b) III. Murat'tan itibaren devşirme kanununa aykırı olarak yeniçeri ocağına asker alınmaya başlanmış, maaşlı askerlerin artması devletin ulufe ve cülus bahşişlerini ödemede sıkıntı çekmesine ve kapıkulu ocaklarının bozulmasına yol açmıştır.

ACIKLAMA: Yeniçeri teşkilatında "OCAK DEVLET İÇİNDİR" ilkesi yerini "DEVLET OCAK İÇİNDİR" ilkesine bırakmaya başlamıştır.

c) Donanmanın başına denizcilikten anlamayan kişiler getirilmiş, donanma daha 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ihmal edilmeye başlanmıştır.

3. İLMİYE (EĞİTİM) SINIFINDAKİ BOZULMALAR

- a) İlimiye sınıfının bozulması, bu sınıfın denetimindeki adalet, eğitim ve belediye işlerinin debozulmasına yol açmıştır. Kadılar rüşvetsiz iş yapmamaya başlamıştır.
- b) Medreselerde okutulan pozitif bilimlerin ihmal edilmesi bilim ve teknik alanında Avrupa'nın gerisinde kalınmasına sebep olmuştur
- c) Rüşvet verenlerin, çocuk yaştaki kimselerin (beşik uleması) müderris olarak(profesör) atanması medreselerde verilen eğitimin kalitesinin düşmesine neden olmuştur.

ACIKLAMA: 17.Yüzyıl bilgini KATİP ÇELEBİ medreselerdeki bu durumu eserlerinde acı bir dille anlatmaktadır.

4. MALİYENİN(EKONOMİNİN) BOZULMASI:

- a) Osmanlı Devleti'nin en önemli gelir ve giderleri orduyla ilgiliydi. (Savaş ganimetleri, bağlı devletlerden alınan vergiler, ordu ve Donanmanın maaş ve masrafları)Ordu ve donanmanın bozulması savaşların kaybedilmesine, ganimet elde edilmemesine, ordunun masraflarının daha da artmasına, bağlı devletlerin vergilerini vermemesine neden oldu. Kısaca gelirler azalırken, giderler arttı.
- b) Ulufe ve Cülus bahşişinin artması.

ULUFE: Yeniçeri ve diğer kapıkulu askerine 3 ayda bir verilen maaştır.

ACIKLAMA: Kapıkulu askerinin artması hazineden ödenen ulufe miktarının da artmasına sebep olmuştur.

CÜLUS: Tahta çıkmak demektir. Padişahlar tahta geçtiklerinde kapıkulu askerlerine Cülus bahşişi dağıtırlardı.

ACIKLAMA: Duraklama ve gerileme dönemlerinde sık sık padişah değişikliği Cülus bahşişinin de sık sık dağıtılmasına sebep olmuştur.

- c) Yeni ticaret yollarının bulunması(Ümit Burnu) ve kapitülasyonlar ticaret ve gümrük gelirlerinin azalmasına sebep oldu.
d) Avrupalıların Osmanlı piyasasına sürdükleri altın ve gümüş Osmanlı parasının değer kaybına neden oldu.

5. TOPLUM YAPISINDAKİ BOZULMALAR:

- a) Nüfusun artışı ile işsiz ve topraksız insanların ortaya çıkmıştır.
b) Yönetim, ekonomi adaletteki bozulmalar Anadolu, Rumeli ve diğer eyaletlerde iç isyanların çıkmasına neden olmuştur.
c) Osmanlı toplumunun değişik din, mezhep ve uluslardan oluşması nedeniyle bu unsurlar merkezi otoritenin bozulmasıyla dağılma eğilimi içine girmişlerdir.

DURAKLAMA DEVRİ (17.YÜZYIL) (1579-1699)OLAYLARI

Sokullu Mehmet Paşa'nın 1579'da ölümünden, 1699 Karlofça antlaşmasına kadar geçen dönemdir. Bu dönemin Padişahları sırasıyla:

1- III.Murat (1574-1595)	7- IV.Murat (1623-1640),
2- III.Mehmet (1595-1603)	8-I.İbrahim (1640-1648)
3- I.Ahmet (1603-1617),	9-IV.Mehmet (1648-1687),Avcı
4- I.Mustafa (1617-1618)	10- II.Süleyman(1687-1691)
5-II.Osman(Genç)(1618-1622)	11-II.Ahmet (1691-1695)
6- I.Mustafa (1622-1623)2.kez	12- II.Mustafa (1695-1703)

Köprülüler Devri(1656-1683):Padişah IV.Mehmet zamanında sırasıyla Köprülü Mehmet Paşa, Fazıl Ahmet Paşa, Fazıl Mustafa Paşa ve Merzifonlu Kara Mustafa Paşa sadrazam olmuştur.

DURAKLAMA DÖNEMİ İRAN, AVUSTURYA, LEHİSTAN VE VENEDİK İLİŞKİLERİ

OSMANLI-AVUSTURYA İLİŞKİLERİ (SAVAŞLAR - ANTLAŞMALAR)

HATIRLATMA: Kanuni Sultan Süleyman Macaristan ve Orta Avrupa hakimiyeti yüzünden Avusturya Kralı Ferdinand üzerine seferler düzenlemiş, 1529'da Viyana'yı kuşatmış, 1532'de Almanya seferini yapmış, **1533 yılında da Avusturya ile İSTANBUL ANTLAŞMASI'**nı imzalamıştı. **Bu antlaşmaya göre;** Avusturya kralı protokol bakımından Osmanlı sadrazamına (başbakanına) eşit olacak ve Avusturya elinde tuttuğu Macar topraklarına karşılık Osmanlı Devletine vergi verecekti.

Sonraki yıllarda Kanuni 1566 yılında ölümüne dek çeşitli defalar Avusturya üzerine gitmişti.

ACIKLAMA:*Duraklama döneminde Osmanlı Devleti'nin en çok savaştığı ülke Avusturya'dır.*

DURAKLAMA DÖNEMİ OSMANLI-AVUSTURYA SAVAŞLARI

1) 1593-1606 SAVAŞLARI (III.Murat, III.Mehmet ve I.Ahmet Dönemleri):

Nedeni: Avusturya'nın Osmanlı kuvvetlerine saldırması ve vergilerini ödemekten vazgeçmesi.

Savaşlar:

III. Murat zamanında Osmanlı kuvvetleri SİSKA'da yenildi.

Savaş III.Murat'tan sonra yerine geçen **III. Mehmet** döneminde de devam etti. III.Mehmet bizzat ordunun başında sefere çıkarak EĞRİ KALESİ'ni aldı. Bu yüzden III. Mehmet'e "**Eğri Fatih**" unvanı verildi.

Haçova Meydan Savaşı'nda III. Mehmet Avusturya Ordusunu ağır bir yenilgiye uğrattı.

NOT:1596 tarihli HAÇOVA MEYDAN SAVAŞI Osmanlı tarihinde zaferle sonuçlanan SON büyük meydan savaşıdır.

1600 yılında Osmanlı Devleti KANİJE KALESİ'ni aldı. Kale komutanlığına bırakılan TİRYAKİ HASAN PAŞA kaleyi kuşatan Ferdinand'ı az bir kuvvetle yenilgiye uğrattı.

III.Mehmet'ten sonra padişah olan **I.Ahmet zamanında** da savaş devam etti. Osmanlılar ESTERGON KALESİ'ni aldı.

Avusturya'nın isteği üzerine **ZİTVATOROK ANTLAŞMASI** imzalandı.(1606)

Zitvatorok Antlaşması (1606)

- 1- Savaş sırasında alınan Eğri, Kanije ve Estergon kaleleri Osmanlılarda kalacak.
- 2- Avusturya artık Osmanlı'ya yıllık vergi vermeyecek, bir defaya mahsus savaş tazminatı verecek.
- 3- *Avusturya kralı protokol bakımından Osmanlı padişahına eşit sayılacak.*

NOT:Kanuni Döneminde Avusturya ile imzalanan 1533 tarihli İstanbul Antlaşmasında Avusturya kralı Osmanlı sadrazamına denk sayılmıştı ve vergiye bağlanmıştı.1606 Zitvatorok Antlaşması Osmanlı Devletinin Orta Avrupa'daki üstünlüğünü kaybetmeye başladığını göstermektedir.

OSMANLI-İRAN İLİŞKİLERİ

HATIRLATMA: İlk Osmanlı-İran antlaşması AMASYA ANTLAŞMASI 1555 yılında Kanuni Sultan Süleyman zamanında imzalanmıştı. Ancak bu anlaşma çok uzun sürmedi.

Osmanlı Devleti-İran arasında Duraklama Döneminde imzalanan antlaşmalar şunlardır;

- ❖ **1590 Ferhat Paşa Antlaşması :** (III.Murat dönemi) Osmanlı Devleti doğuda en geniş sınırlara ulaşmıştır.
- ❖ **1612 Nasuh Paşa Antlaşması :** (I.Ahmet dönemi)
- ❖ **1618 Serav Antlaşması :** (II.Osman dönemi)
- ❖ **1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması :** (IV. Murat dönemi) Osmanlı Devleti-İran arasındaki sınır günümüzdeki şekliyle çizilmiştir.

1-) 1577-1590 OSMANLI İRAN SAVAŞI (III. Murat Dönemi)

Sebebi: Şah II.İsmail'in Amasya Antlaşmasını bozarak, Anadolu halkını Osmanlılara karşı kıskırtması

Savaş : 1577'den 1589'a kadar süren savaş çeşitli aşamalarla gerçekleşti. MEŞALE SAVAŞI'nı da Osmanlılar kazandı. Ardından yapılan bir seferde Osmanlı ordusu Azerbaycan ve İran'a girdi.

Şah II.İsmail'in yerine geçen Şah Abbas barış istedi.

Sonucu:FERHAT PAŞA (I.İstanbul) ANTLAŞMASI imzalandı(1590)

Maddeleri:

1-Tebriz,Karabağ,Tiflis ve Nihavent Osmanlılarda kaldı.

2-Osmanlı Devleti sınırlarını doğuda Hazar Denizi'ne kadar genişletti.

NOT:*Bu antlaşma,Osmanlı Devletinin doğuda en geniş sınırlara ulaştığı antlaşmadır.*

1) 1603-1611 İRAN SAVAŞI(I.Ahmet Dönemi)

Sebebi: Osmanlı Devletinin Celali isyanları ile uğraşmasından ve Avusturya ile savaşmasından faydalanan İran'ın saldırıya geçerek daha önce kaybettiği yerleri ele geçirmesi.

Sonucu:NASUH PAŞA (II.İstanbul)ANTLAŞMASI imzalandı.(1612)

Maddeleri:

- 1- Osmanlı Devleti Ferhat Paşa Antlaşması ile aldığı yerleri geri verecekti.
- 2- Buna karşı İran Osmanlıya her yıl 200 yük ipek vermeyi kabul etti.

DURAKLAMA DEVRİNDE İÇ İSYANLAR

XVII. yüzyılda çıkan isyanlar Osmanlı Devleti için büyük tehlikeler oluşturdu. Bu dönemde çıkan isyanların sebepleri:

- Bu dönemdeki padişah ve devlet adamları yeteri kadar bilgi ve tecrübeye sahip değildi.
- Tımar sistemine bağlı olarak tarımsal üretim düştü, köylü geçim sıkıntısı çekmekteydi.
- Avusturya ve İran'la yapılan savaşlar yüzünden güvenlik bozuldu ve çiftçi toprağını terk etmek istedi.
- Devletin önemli görevlerine rüşvet ve torpille adam alındı.

- 1) İstanbul İsyancıları
- 2) Taşra İsyancıları:
 - a. Celali İsyancıları
 - b. Eyalet İsyancıları

1) **İSTANBUL İSYANLARI:** Bu isyanlar İstanbul'daki Kapıkulu Ocakları (özellikleri yeniçeri ve sipahiler) tarafından çıkarılan isyanlardır. Bu ayaklanmalara zaman zaman halk ve ulema sınıfı da katılmıştır.

Sebepleri:

- 1- Devşirme sisteminin bozulması
- 2- Devlet yönetiminin bozulması (iktidara gelmek isteyen vezirler, saray entrikaları)
- 3- Ulufe ve cülusların zamanında verilmemesi veya ayarı bozuk parayla verilmesi.

NOT: Askeri isyanların başlangıcı Fatih dönemine kadar gider. Duraklama Dönemindeki isyanların en önemlileri III.Murat, II.Osman, IV.Murat ve IV.Mehmet zamanlarında çıkanlardır.

III.Murat Döneminde(1574-1595); ulufelerin ayarı bozuk para ile ödenmesi üzerine yeniçeriler ayaklanarak, isteklerine kavuşmuşlardır.

Genç Osman Döneminde(1618-1622); yeniçeriler II.Osman'ın Yeniçeri Ocağını kaldırmak istediğini anlayarak ayaklanmışlar ve Padişahı tahttan indirerek Yedikule zindanlarında boğarak öldürmüşlerdir (1622).

NOT:*II.Osman bir isyan sonucu öldürülen ilk padişahtır. Bu olay Yeniçerilerin devlet içindeki gücünü artırmıştır.*

IV.Murat Döneminde(1623-1640); İki kez saraya yürüyen Yeniçeriler padişahın gözü önünde sadrazamı öldürdüler.

IV.Mehmet Döneminde(1648-1687):Haremağaları ve saray kadınlarının devlet işlerine karışmasına kızan sipahiler ayaklandı. Padişahın 30 kadar devlet adamını istedikler. İstekleri kabul edildi.Bu kişilerin cesetleri Sultan Ahmet Meydanında Çınara asıldı. Bu yüzden bu olaya **VAKA-I VAKVAKİYYE (Çınar Vakası)** denir.(1656)

IV. Mehmet Yeniçeriler tarafından bir başka ayaklanma sonucu tahttan indirilmiştir (1687).

2) **TASRA İSYANLARI:** İstanbul dışında meydana gelen isyanlardır.

A) **CELALİ İSYANLARI:** Anadolu'da meydana gelen isyan ve karışıklıklara "Celali İsyancıları" denilmiştir.

Celali kelimesi Yavuz döneminde Yozgat ve çevresinde ayaklanan "Bozoklu Celal" adından gelir.

Başlıca Celali İsyancıları: Karayazıcı, Canbolatoğlu, Kalenderoğlu, Katırcıoğlu, Abaza Mehmet Paşa, Tavail Ahmet, Gürcü Nebi, Deli Hasan, isyanlardır.

Celali İsyancılarının Sebepleri:

- 1- Devlet yönetiminin bozulması
- 2- Ekonominin bozulması ve vergilerin artması
- 3- Taşrada bulunan yöneticilerin, kadınların ve askerlerin halka olumsuz davranışları
- 4- Özellikle beylerbeyi ve sancak beylerinin devşirme kökenli olması nedeniyle Türk halkıyla gereken duygusal bağları kuramamaları.

Celali İsyancılarının Sonuçları:

- 1- Bu isyanlar bazen taviz verilerek, bazen de şiddet kullanılarak bastırılmışlardır.
- 2- Ancak isyanlar sonucu Anadolu'da dirlilik ve düzen bozulmuş, ekonomik hayat felce uğramıştır.

B) EYALET İSYANLARI: Yemen, Bağdat, Kırım, Eflak, Boğdan ve Erdel'de meydana gelen isyanlardır.

Eyalet İsyanlarının Sebepleri:

- 1- Devlet otoritesinin zayıflamasıyla eyaletlerdeki yerel yöneticilerin devletten ayrılma istekleri,
- 2- Yöneticilerin olumsuz tutum ve davranışlarına halkın tepki göstermesi

II.OSMAN DÖNEMİ 1618-1622

Bu dönemin en önemli siyasi gelişmeleri İran ve Lehistan ile yapılan savaşlardır. II. Osman padişah olduğunda Osmanlı-İran savaşları devam ediyordu. Ancak savaşlarda üstünlük sağlanamayınca İran'la 1618 tarihinde Serav Antlaşması yapıldı.

Bu antlaşma ile Kanuni döneminde Amasya Antlaşması ile belirlenen sınırlar geçerli oldu.

1617-1618 İRAN SAVAŞI

Sebebi: İran'ın vaat ettiği ipeği göndermemesi ve Osmanlı elçisini tutuklaması

Savaş : Osmanlı ordusu pusuya düştü.

Sonucu:SERAV ANTLAŞMASI imza edildi.(26 Eylül 1618)

Maddeleri:

- a) İran'ın vergisi 100 yük kumaşa indirildi.
- b) Sınırlar Nasuh Paşa Antlaşmasına göre belirlendi.

OSMANLI-LEHİSTAN İLİŞKİLERİ

Lehistan (Polonya) Sokullu Mehmet Paşa zamanında Osmanlı himayesine alınmıştı. 1587'de Osmanlı himayesinden çıkan Lehistan Erdel, Eflak ve Boğdan'ın iç işlerine karışınca II.Osman bu ülke üzerine sefer düzenledi.

II.Osman(Geç Osman)'ın Leh Seferi: Yeniçerilerin itaatsizliği yüzünden başarılı olunamadı.

Lehistan ile HOTİN ANTLAŞMASI imzalandı(6 Ekim 1621)

Maddeleri:

- 1- Hotin Kalesi'nin Osmanlılara bağlı Boğdan'a bırakılmasıyla Osmanlılarda kalmış oldu.
- 2- Lehistan eskiden olduğu gibi Kırım hanlığına vergi verecekti.

II.Osman (Genç Osman) Islahatları (1618-1622)

- 1- Ulema sınıfının yetkisini azaltarak, padişahın zamana göre yasaları koyabilme gücünü artırmak istedi.Bunların siyasetle uğraşmalarını ve devleti zayıflatmalarını önlemek istedi.
- 2- Kapıkulu Ocağını kaldırarak yerine Anadolu ve Suriye'deki Türklerden oluşan "milli bir ordu" kurmak ve yönetimi devşirmelerin etkisinden kurtarmak için başkenti tamamen Türk olan Anadolu'da bir şehre taşımayı düşündü.

NOT:II.Osman (Genç Osman) niyetlerini fark eden yeniçeriler tarafından tahttan indirilerek öldürüldü.

IV.MURAT DÖNEMİ 1623-1640

Bu dönemde çıkan iç isyanların bastırılmaması üzerine devlet adamlarının kararıyla I. Mustafa tahtan indirildi. IV. Murat padişah ilan edildi (1623). IV.Murat padişah olduğunda 11 yaşındaydı. Bu yüzden devlet yönetiminde annesi Kösem Sultan ve Sadrazam Ali Paşa etkili oldu. Yeniçerilerin padişah üzerindeki baskıları arttı.IV. Murat 22 yaşına geldiğinde annesi Kösem Sultan ve çıkarıcı devlet adamlarını uzun mücadeleler sonucunda yönetimden uzaklaştırdı. Böylece çevresindekilerin etkisinden kurtulmayı başardı. Devlet otoritesini tek başına ele aldı.

1629-1639 İRAN SAVAŞLARI(IV.Murat Dönemi)

Sebebi: Safevilerin Bağdat'ı ele geçirmeleri.

Sonucu: Hüsrev Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Bağdat'ı kuşattı, fakat alamadı.

REVAN SEFERİ (1635): IV. Murat'ın ilk seferidir.

Sebebi: İran'ın Osmanlı topraklarına saldırması, Bağdat'ı işgal etmesi ve IV.Murat'ın Anadolu'yu eşkıyalardan temizlemek istemesi.

Sonucu: Revan ve Ahıska geri alındı.

BAĞDAT SEFERİ (1638)

Sebebi: İran'ın Bağdat ve Revan'ı geri alması

Sefer : Sefer sırasında Anadolu'daki asiler ve eşkıyalar temizlendi. Bağdat alındı(1638)

Sonucu:KASR-I ŞİRİN ANTLAŞMASI imzalandı (17 Mayıs 1639)

Maddeleri:

- 1- Bağdat ve Musul Osmanlılara, Revan ve Azerbaycan İranlılara kaldı.
- 2- Türk-İran sınırı bugünkü şekliyle çizildi
- 3- Zağros Dağları iki ülke arasında sınır kabul edildi.

NOT: İran ile 150 yıllık savaşı sona erdiren bu Antlaşma bugünkü TÜRK-İRAN sınırını çizmiştir.

IV.MuratIslahatları (1623-1640)

- 1- Yeniçerileri itaat altına aldı.
- 2- İsyancılar ve isyancılarla şiddetle mücadele etti.
- 3- İçki, tütün, meyhane ve gece sokağa çıkma yasağı uygulayarak asayiş sağladı.
- 4- Harcamaları kısıtlayarak, maliyeyi düzeltmeye çalıştı.
- 5- Devlet adamlarından neler yapılması gerektiğini bildiren raporlar vermelerini istedi.

NOT: Bu konuda KOÇI BEY sunduğu raporunda(*Koçibey Risalesi*) devletin gerileme nedenlerini ve bunların çözüm yollarını göstermiştir.

İltizam sistemi, Fatih Sultan Mehmet döneminde tumar sisteminin dışında kalan bölgelerde kanunların saptığı vergileri toplama ve devlet hazinesine aktarma görevinin açık artırma yoluyla yapılmasıydı. Bu sistemde vergi kaynağındaki araziye "mukataa", ihale sistemine "iltizam", vergi toplayan kişilere de "mültezim" denirdi.

XVII. YÜZYILDA AVRUPA'DAKİ SİYASİ VE BİLİMSEL GELİŞMELER

XVII. yüzyılda Avrupa'da yönetim şekli olarak mutlakiyet (monarşi) hâkimdi. Avrupa'da Rönesans ile başlayan bilim ve teknik alanındaki gelişmeler, daha sonraki yüzyıllarda da devam etti. Avrupa'da bilim ve teknoloji alanındaki çalışmalar sanayinin hızla modernleşmesini sağladı. Kimya, fizik, astronomi ve tıp alanında önemli ilerlemeler oldu. Newton (Nivtun) yer çekimi kanununu, Galile teleskobu buldu. Kepler, modern astronominin öncüsü oldu. Gezegenlerin hareketlerini izledi. "Rudolf'un Cetvelleri" adlı eserlerinde gezegenler hakkında önemli bilgiler verdi. Toricelli açık hava basıncını buldu. Pascal (Paskal) basınç alanında çalışmalar yaptı. "Pascal Üçgeni" ile üçgenler ve açılar hakkında önemli teoriler geliştirdi. Copernicus (Kopernik) astronomi alanında önemli çalışmalarda bulundu. Dünya'nın ve diğer gezegenlerin Güneş etrafında döndüğünü açıkladı. Bu bilimsel çalışmalar nedeniyle XVII. yüzyıl Avrupa'da "akıl çağı" olarak nitelendirildi. Rönesans'la birlikte başlayan aydınlanma hareketleri kısa sürede Avrupa'da yayıldı. Avrupa devletleri siyasi, sosyal ve ekonomik yönden güçlendi.

IV. MEHMET DÖNEMİ (1648-1687) LİBRAHİM'DEN SONRA (1640-1648)

IV. Mehmet, tahta geçtiğinde devlet çok güç durumdaydı. Girit Savaşları devam etmekteydi. Devletin gelirleri son derece azalmış, ordu ve donanma bozulmuş, saray masrafları artmıştı. Ekonomi son derece kötü durumda idi. IV. Mehmet'in ilk işi sadrazamlığa Tarhuncu Ahmet Paşa'yı getirmek oldu.

Tarhuncu Ahmet Paşa: IV. Mehmet Dönemi sadrazamıdır. Osmanlı Tarihi'nde ilk mali bütçeyi hazırlamıştır. Tımar sistemini düzenlemeye çalışmıştır. (IV. Mehmet'i tahttan indirme dedikodularından dolayı idam edildi)

Köprülüler Devri: IV. Mehmet Devrinde Köprülüler soyundan;

- 1- Köprülü Mehmet Paşa, Devlet adamlarını düzene sokmuş, Harcamaları düzenlemiş, ordu ve donanmada ıslahatlar yaptı.
- 2- Fazıl Ahmet Paşa Bütçe açığını kapatmaya çalıştı, Kütüphane kurdu, Ordu ve topçu Ocağını düzenledi
- 3- Fazıl Mustafa Paşa ve
- 4- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa sadrazam olmuşlardır.

Köprülü soyundan sadrazam olan ilk kişi Köprülü Mehmet Paşa'dır. Köprülü Mehmet Paşa kendisinden önceki sadrazamların sonlarını çok iyi bildiği için padişaha bazı şartlar ileri aşağıdaki koşullarla sadrazam olmayı kabul etmiştir:

- a) Saray devlet işlerine karışmayacak
- b) Devlet memurluklarına istediği kişileri atayabilecek.
- c) Kendisi hakkında bir şikayet olursa, savunması alınmadan görevden alınmayacak.

NOT:

- ✓ Köprülü Mehmet Paşa'nın amacı istediklerini yapabileceği bir ortam hazırlamaktır.
- ✓ **Köprülü Mehmet Paşa ŞARTLI sadrazam olan İLK kişidir.**
- ✓ Köprülüler ordu ve maliyeyi düzeltmeye çalışmışlardır.

DURAKLAMA DEVRİ (17. YÜZYIL) ISLAHATLARININ GENEL KARAKTERİ VE SONUÇLARI:

- Kişilere bağlı kaldı, devletin genel politikası hâline gelmedi.
- Islahatçı devlet adamlarının sık sık değiştirilmesi veya öldürülmesi yüzünden ıslahatlar sonuçsuz kaldı.
- Toplum ve devletteki bozulmaların Kanuni dönemindeki kanunlara bağlı kalınarak düzeltilebileceğine inanıldı.
- Islahatlar genelde askerî alanda yoğunlaştı.
- İsyanların gerçek nedenleri araştırılmadı. Geçici çözüm yolları bulundu. İsyanlar baskı ve şiddet yoluyla bastırılmaya çalışıldı.
- Avrupa'daki bilimsel gelişmeler takip edilmedi, köklü tedbirler alınamadı.
- Islahatlar çıkarları zedelenenler tarafından (Yeniçeriler, bazı ulema sınıfı, devlet adamları ve saray kadınları) engellenmiş, bu yüzden başarıya ulaşamamıştır.

OSMANLI-VENEDİK İLİŞKİLERİ

17. yüzyılda Ege adalarının büyük bir kısmı Osmanlı hakimiyetindeydi. Fakat Girit hala Venediklilerin elindeydi. Sultan İbrahim'in padişahlığı döneminde 1645 Yılında adayı kuşatan Osmanlılar ile Venedik donanması arasında çetin savaşlar yaşandı. Venedikliler 1648, 1651 ve 1656 yıllarında Çanakkale Boğazını ablukaya aldılar. Venedik Donanması İnebahtı'dan sonra ilk kez Osmanlı Donanmasını Çanakkale'de ağır bir yenilgiye uğrattı. IV. Mehmet Döneminde sadrazam olan Köprülü Fazıl Ahmet Paşa 1699'da Kandiye Kalesini alarak Girit adasını tümüyle fethetmeyi başardı.

Osmanlı-Lehistan Savaşı 1672

Lehistan'ın Osmanlı'ya bağlı Kazaklara saldırması üzerine padişah IV. Mehmet sefer düzenledi. Leh Kralı barış istedi.

Sonuçta: BUCAŞ ANTLAŞMASI imzalandı (18 Ekim 1672). Lehistan Meclisi vergi konusundan dolayı antlaşmayı onaylamadı ve savaş 4 yıl daha devam etti. Osmanlı Devleti vergiden vazgeçince antlaşma yeniden imzalandı.

Maddeleri:

- 1- Podolya Osmanlılarda kaldı.
- 2- Ukrayna Kazaklara verildi.
- 3- Lehistan Kırım Hanlığına vergiye devam edecekti.

NOT: Bu antlaşma Osmanlı Devleti'nin Batı'da son toprak kazandığı antlaşmadır. Bu Antlaşmayla Osmanlı Devleti Batı'daki EN GENİŞ sınırlarına ulaşmıştır.

OSMANLI-RUSYA İLİŞKİLERİ

Çehrin Seferi: IV. Mehmet Döneminde Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Rusların Dinyeper Kazaklarının elindeki Ukrayna'ya saldırması üzere ÇEHRİN seferine çıkarak, Çehrin kalesini ele geçirdi. (1678)

NOT: Rusların isteği ile 8 Ocak 1681 yılında Ruslarla İLK barış antlaşması olan **BAHÇESARAY (ÇEHRİN) ANTLAŞMASI** imzalandı. Özi (Dinyeper) nehri iki ülke arasında sınır oldu.

OSMANLI-AVUSTURYA SAVAŞLARI

2) 1662-1664 SAVAŞLARI

Nedeni : Erdel, Eflak ve Boğdan Beyliklerinin Avusturya'nın kıskırtmasıyla Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmeleri.

Sonuçlar: Köprülü Mehmet Paşa isyanları bastırdı. Köprülü Fazıl Ahmet Paşa Uyvar ve Zerinvâr kalelerini fethetti.

Avusturya'nın isteği üzerine VASVAR ANTLAŞMASI imzalandı.(1664)

Vasvar Antlaşması(1664)

- Uyvar ve Neogradkaleleri Osmanlılarda kalacak
- Erdel Osmanlı Devletine bağlı kalacak ve Avusturya iç işlerine karşımayacak.
- Osmanlı Devleti,Avusturya'dan son kez toprak ve savaş tazminatı almıştır.**

3) II.VİYANA KUŞATMASI (14 Temmuz-12 Eylül 1683) (IV.Mehmet Dönemi)

Sebepleri

- Avusturya'ya bağlı olan Macarların ayaklanarak Osmanlıdan yardım istemeleri,
- MerzifonluKara Mustafa Paşa'nın şöhret kazanma isteği.

Kuşatma ve Savaş: Avusturya'nın yardım istemesi üzerine papanın teşvikiyle bir haçlı ittifakı kurulmaya çalışıldı. Lehistan Osmanlılara karşı Avusturya ile ittifak yaptı. Merzifonlu şehri kuşattı, fakat alamadı. Kuşatmanın uzun sürmesi düşmana vakit kazandırdı. Kırım Kuvvetleri Viyana'ya yardıma gelen Lehistan kuvvetlerini durdurmakta gereken gayreti göstermediler. Osmanlı Ordusu Avusturya ve Lehistan kuvvetleri arasında kalarak ağır bir yenilgiye uğradı. Dağılan kuvvetleriyle Belgrat'a çekilen Merzifonlu IV.Mehmet'in emriyle idam edildi.

Sonuçları:

- Batıda Türklerin yenilebileceği ve Avrupa'dan atılabileceği düşüncesi doğdu.
- Avrupa devletleri KUTSAL İTTİFAK adı verilen bir haçlı birliği oluşturdular.
- Böylece Türklerin SAKARYA SAVAŞI'na kadar sürecek bir geri çekilme süreci başlamış oldu.

KUTSAL İTTİFAK DEVLETLERİ: Bunlar Malta,Lehistan,Venedik,Avusturya ve Rusya'dır.(şifresi : MALVAR)

SAVAŞ: Kutsal ittifak Devletleri ile Osmanlı Devleti arasındaki savaşlar yaklaşık 16 yıl sürdü (1683-1699).

(Bu arada IV.Mehmet yeniçerilerin isyanıyla tahttan indirildi. Yerine sırasıyla II.Süleyman, II.Ahmet ve II.Mustafa padişah oldular.) Zor durumda kalan Osmanlı Devleti barış istemek zorunda kaldı. Karlofça antlaşması imzalandı.(1699)

KUTSAL İTTİFAK SAVAŞLARI:

- ❖ **Ciğerdelen Savaşı (7 Ekim 1683):** Ciğerdelen Savaşı, bölge halkının "Parkany", Osmanlıların "Ciğerdelen" dedikleri, II. Dünya Savaşı'ndan sonra bugün kullanılan ismiyle Macaristan'daki Sturovo'da Osmanlı ordusu ve Alman-Leh ordusu arasında yapılan ve iki parçadan oluşan savaştır. İlk çatışma Sobieski'nin saldırısıyla başlamış ve Osmanlılar bu saldırıyı püskürtmüştür. İki gün sonraki ikinci çatışmada ise ittifak güçleri genel saldırı gerçekleştirmiş ve Osmanlılar yenilmiştir.
- ❖ **Salankamen Savaşı (19 Ağustos 1691):** Osmanlı ile Avusturya arasında meydana gelen ve Kutsal İttifak Savaşları'nın bir parçası olansavaşlardan biri de bu savaş olup, Osmanlı bu savaşta yenilmiştir. (II.AHMET DÖNEMİ 1691-1695)

KARLOFÇA ANTLAŞMASI (26 Ocak 1699)

Padişah : II.Mustafa

- Avusturya'ya ,Banat ve Temeşvar hariç bütün Macaristan ve Erdel Beyliği
- Venedik'e , Mora ve Dalmaçya kıyıları
- Lehistan'a,Podolya ve Ukrayna verildi.

Rusya ile ateşkes imzalandı, peşinden 1700 yılında İSTANBUL ANTLAŞMASI imzalandı.

Buna antlaşmaya göre; Azak Kalesi Rusya'ya verildi, Ruslar İstanbul'da elçi bulundurabileceklerdi.

KARLOFÇA'NIN ÖNEMİ

- 1699 tarihli Karlofça Antlaşması Osmanlı Devleti'nin toprak kaybettiği ilk antlaşmadır
- Bu antlaşma ile Osmanlı'nın Orta Avrupa'daki egemenliği sona ermiştir.
- Osmanlı Devleti "Gerileme dönemi"ne girmiştir.
- Ayrıca İstanbul antlaşmasında Rusların Azak kalesini almaları onların Karadeniz'e inmelerini sağlamıştır.
- Anlaşmayla ilk kez barış süresinin teminatı başka bir devletin Avusturya'nın garantisine bırakılmıştır.

DURAKLAMA DÖNEMİ İLE İLGİLİ BİRKAC ÖNEMLİ NOT

- İLK kez III. Mehmet'ten sonra şehzadelerin "SANCAĞA ÇIKMA" usulü kaldırılmıştır.
- Osmanlı İmparatorluğu Avusturyaya karşı siyasal üstünlüğünü ve yaptırım gücünü İLK defa ZİTVATOROK ANTLAŞMASI ile kaybetti.(1606)
- Osmanlı Tarihinde yeniçeriler tarafından öldürülen İLK padişah GENÇ OSMAN (II.OSMAN) dır.
- Türkiye'de ilk baraj 1619 yılında Sultan II. Osman tarafından yaptırılan 10 metre yüksekliğindeki "Topuz Bendi"dir
- Osmanlılarda İLK malî bütçeyi TARHUNCU AHMET PAŞA yapmıştır.
- Sultan IV.Murat'ın İLK seferi 1635 REVAN SEFERİ'dir.
- İLK Türk-İran sınırı KASR-I ŞİRİN antlaşması ile çizildi.(1639)
- Ruslarla İLK barış antlaşması(Bahçesaray-Çehrin Antlaşması) IV.Mehmet döneminde 1681'de imzalanmıştır.(Çehrin seferi)
- Osmanlı Devleti'ndeKöprülü soyundan olup İLK KEZ ve ŞARTLI sadrazam olan kişi Köprülü Mehmet Paşa'dır.
- Osmanlılar İLK defa KARLOFÇA (1699) ve İSTANBUL(1700) antlaşmaları ile toprak kaybetti.

OSMANLI TARİHİNDEKİ İSTANBUL ANTLAŞMALARI

- ❖ 1533 İstanbul (İbrahim Paşa) Antlaşması – Avusturya
- ❖ 1590 İstanbul (Ferhat Paşa) Antlaşması – İran
- ❖ 1612 İstanbul (Nasuh Paşa) Antlaşması-İran
- ❖ 1700 İstanbul Antlaşması – Rusya
- ❖ 1724 İstanbul Antlaşması – Rusya
- ❖ 1897 İstanbul Antlaşması – Yunanistan
- ❖ 1913 İstanbul Antlaşması – Bulgaristan
- ❖ 1914 İstanbul Antlaşması – Sırbistan

TARİHTE OSMALI-İRAN ANTLAŞMALARI

- ❖ 1555 Amasya Antlaşması (Kanuni)
- ❖ 1590 Ferhat Paşa (İstanbul) Antlaşması (III.Murat)
- ❖ 1612 Nasuh Paşa (İstanbul) Antlaşması (I.Ahmet)
- ❖ 1618 Serav Antlaşması (II.Osman)
- ❖ 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması (IV.Murat)
- ❖ 1732 Ahmet Paşa Antlaşması (I.Mahmut)
- ❖ 1736 Nadir Şah Antlaşmaları (I.Mahmut)
 - ✓ 1736 İstanbul Antlaşması
 - ✓ 1746 Kerden Antlaşması (II.Kasr-ı Şirin de denilir.)

XVII. YÜZYILDA AVRUPA`DA BİLİM, KÜLTÜR VE SANAT ALANLARINDAKİ GELİŞMELER

XVII. yüzyılda Avrupa`da bilimsel alanda önemli gelişmeler yaşanırken Osmanlı Devleti`nde aynı düzeyde Gelenbevi İsmail Efendi, tıpta Emir Çelebi ve Şemseddin İtaki, astronomide Diyarbakırlı Mehmet Çelebi, sosyal bilimlerde Kâtip Çelebi ve Evliya Çelebi gibi bilim insanları yetişti. Fen konusunda önemli çalışmalarda bulunan Hezarfen Ahmet Çelebi aynı zamanda kanat takıp uçan ilk insan olarak bilinir. IV. Murat döneminde uçan ikinci Türk bilgini ise Lagari Hasan Çelebi`dir. Dünyada ilk roketli füze uçuşunu geliştiren kişidir.

XVII. yüzyılda tarih alanında da önemli gelişmeler yaşandı. Resmî devlet tarihçiliği ve vakanüvistlik başladı. İlk resmî vakanüvis Naima Efendi`dir. Naima Efendi 1591`den 1660 yılına kadar geçen tarihi olayları ayrıntılı bir şekilde ele aldı, 6 ciltlik büyük bir “Osmanlı Tarihi” meydana getirdi. Eser Batı dillerine de çevrildi.

Bu dönemde edebiyat alanında ise Nabi ve Nefi ön plan açtı. Halk edebiyatında Karacaoğlan dönemin ünlü şairidir. Musikide ise Mustafa İtri Efendi önemli bir bestekârdır. Klasik Türk müziğine kazandırdığı “Nevakâr” bestesi ünlüdür. İtri Efendi`nin yazdığı, güftesi ise Nefi`ye ait olan, “Tutiumucizeguyem” adlı eseri günümüze kadar gelmiştir.

XVII. yüzyılda sanat ve mimaride de önemli gelişmeler yaşandı. Hat sanatında Hattat Hafız Osman, Nakkaş Hasan ve Kalender Paşa döneme damgasını vuran sanatçılardır. Mimari alanında ise hiç kuşkusuz dönemin en önemli eseri Mimar Sinan`ın öğrencisi Mehmet Ağa tarafından yaptırılan Sultan Ahmet Camisi`dir.

GERİLEME DEVRİ (1699-1792)

AÇIKLAMA : Osmanlı Devleti`nin “**GERİLEME DEVRİ**”, 1699 tarihli olan ve Osmanlı`nın tarihte ilk kez toprak kaybettiği **KARLOFÇA ANTLAŞMASI** ile başlar, 1792 tarihindeki Ruslarla imzalanan **YAŞ ANTLAŞMASI** ile Osmanlı Devleti`nin, Kırım`ın Rusya`ya ait olduğunu kabul etmesine kadar devam eder.

GERİLEME DÖNEMİ (18. YÜZYIL) PADİŞAHLARI

1-	II.Mustafa	(1695-1703)	(IV. Mehmet`in oğlu)
2-	III.Ahmet	(1703-1730)	(IV. Mehmet`in oğlu)
3-	I.Mahmut	(1730-1754)	(II. Mustafa`nın oğlu)
4-	III.Osman	(1754-1757)	(II. Mustafa`nın oğlu)
5-	III.Mustafa	(1757-1774)	(III.Ahmet`in oğlu)
6-	I.Abdülhamit	(1774-1789)	(III.Ahmet`in oğlu)
7-	III.Selim	(1789-1807)	(III.Mustafa`nın oğlu)

AÇIKLAMA : Sultan II.Mustafa (1695-1703) hem DURAKLAMA DÖNEMİ hem de GERİLEME DÖNEMİ padişahıdır. **Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları II.Mustafa döneminde imzalanmıştır.**

Edirne Olayı (1703): II. Mustafa Karlofça anlaşmasında sonra Edirne`ye çekilmişti. Devlet idaresi Şeyhülislam Feyzullah Efendinin elinde idi. Padişahın başkenti Edirne`ye nakledeceği söylentisi de yayılınca, İstanbul`da ayaklanan cebeciler Edirne`ye gelip II. Mustafa`yı tahttan indirip yerine III. Ahmed`i Osmanlı tahtına çıkardılar.

18. YÜZYILIN ÖZELLİKLERİ:

- 1- Osmanlı Devleti 18. yüzyıla ilk defa toprak kaybeden bir devlet olarak girdi (1699-KARLOFÇA). Bu yüzden bu yüzyılın başlarında kaybettiği toprakları geri alma çabasına girdi.
- 2- Osmanlı Devleti 17. yüzyılda en çok AVUSTURYA ile savaşmıştı. 18. yüzyılda ise en çok RUSYA ile savaşacak.
- 3- Kanuni`den beri dostumuz olan Fransa 18. yüzyılın sonlarında(1798) Mısır`a saldırınca bu ülke ile ilişkilerimiz bozulacak.
- 4- Bu yüzyılda Osmanlı Devleti`nin toprak kaybı hızlanacak, Avrupa`nın bilim ve tekniği alınmaya çalışılsa da yeterli olmayacak, sonuçta Osmanlı Devleti Avrupa`nın üstünlüğünü kabul etmek zorunda kalacak.

III. AHMET DÖNEMİ (1703-1730)

1) Osmanlı-Rus ilişkileri: PRUT SAVAŞI (1711)

Gelişmeler:

Ruslar (Çar Deli Petro) denizlere inme politikasının sonucu olarak Baltık Denizi kıyıları için İSVEÇ ile savaşmış, Ruslara yenilen İsveç kralı "DEMİRBAŞ ŞARL" Osmanlı Devletine sığınmıştı. 18. Yy'den itibaren Çarlık Rusyası, Kırım'ı ele geçirerek Karadeniz'e inme, Balkanlardaki Slavları ve Ortodoksları himaye etme, Lehistan'ı ve Baltık Denizi'ni egemenlik altına alma, Boğazları ele geçirerek sıcak denizlere inme politikaları uygulamıştır.

Sebepler:

- 1- İsveçlileri takip eden Rus kuvvetlerinin Osmanlı topraklarına girerek tahrip etmeleri,
- 2- Osmanlı Devletinin 1700 İstanbul Antlaşmasında Ruslara verdiği AZAK Kalesi'ni geri almak istemesi.
- 3- Rusya'nın Osmanlı Ortodokslarını ayaklanmaya teşvik etmesi.

Savaş: 1711 yılında Baltacı Mehmet Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Rus ordusunu yendi.

Sonuç: PRUT ANTLAŞMASI imzalandı.(21 Temmuz 1711)

Maddeleri:

- 1- Ruslar Azak Kalesini geri verecek ve İstanbul'da elçi bulduramayacaklardı.
- 2- İsveç Kralı ülkesine rahatça geri dönebilecekti.
- 3- Ruslar Kırım ve Lehistan işlerine karışmayacaklardı.

2) OSMANLI-VENEDİK VE AVUSTURYA SAVAŞLARI (1715-1718)

Osmanlıların 1711'de Ruslardan Azak Kalesini geri almaları Karlofça'da kaybettiği diğer yerleri de geri almaları umudunu güçlendirdi.

1715'de Osmanlı Devleti Mora'yı Venediklilerden geri almak için savaşı başlattı.

Osmanlı Devleti'nin Venediklilere karşı başarılar kazanması üzerine sıranın kendisine geldiğini gören Avusturya'da savaşa girdi.(1716) Ancak Osmanlı Devleti Avusturya ile yaptığı **PETERVARADİN SAVAŞI**'nda aynı başarıyı Avusturya'ya karşı gösteremedi. Avusturya, Belgrad'ı işgal etti. Bu durum karşısında yeni sadrazam olan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa barış istedi. İngiltere ve Hollanda'nın da araya girmesiyle iki ülke arasında Pasarofça Antlaşması yapıldı

Sonuç : PASAROFÇA ANTLAŞMASI imzalandı (21 Temmuz 1718).

Maddeleri:

- 1- Mora Osmanlılarda kalacak.
- 2- Osmanlı Devleti Kuzey Sırbistanı, Belgrad'ı ve Eflak'ın bir bölümünü Avusturya'ya verdi.

NOT: Osmanlı Devleti Pasarofça Antlaşmasından sonra Avrupa'daki olaylardan uzak kalarak bir barış siyaseti izledi. 1718-1730 yılları arasındaki bu döneme **LALE DEVRİ** denir.

- 3) **Osmanlı-İran İlişkileri:** XVIII. yüzyıl başlarında Rusya, kısa bir süre içerisinde İran'a girdi. Osmanlı Devleti, Rusya'nın İran'ı ele geçirerek daha fazla güneye inmesine engel olmak, Karlofça ve Pasarofça antlaşmalarıyla devletin sarsılmış olan saygınlığını yükseltmek için harekete geçti. Osmanlı Devleti üç koldan İran'a girdi. Hay, Kirmanşah, Tiflis, Gence, Tebriz, Erbil ve Hemedan kısa sürede Osmanlı'nın eline geçti. Osmanlı ve Rus orduları İran'da karşı karşıya geldiler. Ancak Fransa'nın araya girmesiyle iki ülke imzaladıkları "İstanbul Antlaşması" ile İran'ın Kafkasya'daki topraklarını kendi aralarında paylaştılar (1724).

LALE DEVRİ (1718-1730) VE ISLAHATLAR

Osmanlı Devleti'nde 21 Temmuz 1718 yılında Avusturya ile imzalanan Pasarofça Antlaşması'ndan 1730 yılındaki "Patrona Halil İsyanı"na kadar geçen döneme LALE DEVRİ denir.

Bu dönemin padişahı III. Ahmet, Sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dır.

Lale Devrinin Özellikleri

Bu dönemde Avrupa ile savaş yaşanmamış, barış içinde yaşamak fikri ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti Avrupa'yı daha iyi tanıyabilmek için Paris, Londra gibi şehirlere elçiler göndermiştir.

Bu devirdeki diğer yenilikler ve ıslahatlar şunlardır:

- 1- Matbaa kuruldu. (Sait Efendi ve İbrahim Müteferrika tarafından 1727'de İstanbul'da kuruldu. Matbaada basılan ilk eser Vankulu Lügati'dir.)
- 2- Yeniçerilerden bir itfaiye bölümü oluşturuldu.
- 3- Yalova'da kağıt, İstanbul'da kumaş ve çini fabrikaları kuruldu.
- 4- Yeni Kütüphaneler açıldı. Doğu ve batı eserleri tercüme edildi. Tercüme encümenliği açıldı
- 5- Çiçek aşısı yaygınlık kazandı.
- 6- Lağımçı ve Humbaracı ocaklarında ıslahatlar yapıldı.
- 7- Mimarlık, resim ve minyatür sanatları gelişti.
- 8- İç ve dış ticaretin gelişmesine önem verildi.

Lale Devrinin Sona Ermesi: Halkın büyük bir kısmı zor durumdayken İstanbul'da bazı devlet büyüklerinin rahat bir yaşam sürdürmeleri, eğlenceye düşkünlükleri huzursuzluklara sebep oluyordu. Patrona Halil isimli bir yeniçeri bu durumdan memnun olmayanları yanına alarak isyan çıkardı. İsyan sonucu Nevşehirli Damat İbrahim Paşa ve yakınları öldürüldü. Padişah III. Ahmet tahttan indirildi, yerine I. Mahmut getirildi.

OSMANLI-İRAN SAVAŞLARI

Bu dönemde İran ile savaşlar yeniden başladı. Serfe çıkan **Ahmed Paşa, KURUCAN SAVAŞI'nda** İran ordularını yendi. Tebriz ve Hemedan geri alındı. Şah II. Tahmasb barış istedi.

Ahmed Paşa Anlaşması (1732)

Doğu serdarı Ahmed Paşanın İran'la yaptığı bu anlaşmayla;

- Gence, Tiflis, Revan ve Dağıstan Osmanlı Devletinde
- Hemedan, Tebriz, Kirmanşah ve Luristan İran'da kalacaktır.

Nadir han durumdan istifade ile II. Tahmasb'ı tahttan indirdi ve daha Osmanlıların eline geçen yerleri geri aldı. Ahmed Paşa anlaşmasında belirtilen sınırlar esas alınarak **İstanbul Anlaşması (1732)** imzalandı. **Nadir Hanın şahlığı tanındı.** 1746'da yeni bir anlaşma **KERDE(N) ANLAŞMASI** yapılmıştır. **Böylece Osmanlı İran savaşları sona ermiş ve günümüze kadar devam edecek olan barış dönemi başlamıştır.**

AYDINLANMA ÇAĞI VE SANAYİ İNKILABI

Avrupa'da modern düşünce anlayışı Rönesans'la başladı. Rönesans'la birlikte hümanizma anlayışı yaygınlaştı. Skolastik düşünce yıkıldı. Deney ve gözleme dayalı pozitif düşünce anlayışı ön plana çıktı. Bu değişim XVI. yüzyıldan XVIII. Yüzyıla kadar devam ederek gelişti. Bu değişimler sonucu XVII. yüzyıl "Akıl Çağı," XVIII. yüzyıl ise "Aydınlanma Çağı" olarak adlandırıldı. Aydınlanma Çağı ile birlikte Avrupa'da kültür seviyesi yükseldi. Millî egemenlik, demokrasi ve insan hakları gibi kavramlar düşünce hayatına girdi. Bu kavramların yayılması Amerika Birleşik Devletleri'nin kurulması, Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı gibi gelişmelere ortam hazırladı.

Yönetim ve Siyasi Sonuçları

- Millî egemenlik, demokrasi ve insan hakları gibi kavramlar ortaya çıktı.
- Amerika Birleşik Devletleri'nin kurulmasına ve Fransız İhtilali'ne ortam hazırladı.
- Krallık yönetimleri yıkıldı.
- Sömürgecilik, kapitalizm, liberalizm, komünizm, sosyalizm gibi kavramlar topluma mal oldu.
- 1830-1848 ihtilallerine ortam hazırlandı

Bilimsel, Ekonomik ve Sosyal Sonuçlar

- Hümanist düşünce yayıldı. Bilimde akıl, deney ve gözleme önem verildi.
- Bilimsel ve teknolojik gelişmeler hızlandı.
- Sanayi İnkılabı ortaya çıktı.
- Sanayileşme ile birlikte işçi sınıfı önem kazandı.
- Sağlık alanındaki iyileştirmelere bağlı olarak nüfus arttı.
- Sosyal sınıflar arasındaki farklar azaldı.
- Köyden kente göçler arttı.

SANAYİ İNKILABI

Coğrafi keşiflerle başlayan sömürgecilik hareketleri ile Avrupa ekonomisi güçlendi. Ekonomik yapıda büyük değişimler sağlandı. Özellikle Aydınlanma Çağı'nda yaşanan bilimsel gelişmeler sonucu "Sanayi İnkılabı" gerçekleşti. Buhar gücüyle çalışan makineler, başta dokuma olmak üzere birçok sanayi dalında kullanıldı. XVII. yüzyıl sonlarında Denis Papin (Dönis Papin) ilk buhar makinesi yapmayı başardı. 1760'ta James Watt'ın (Ceymiş Vat) ateşli pompa sistemini bulması sanayide makineleşmeyi hızlandırdı.

Sanayi İnkılabı 1750-1830 yılları arasında ilk önce İngiltere'de ortaya çıktı. Çünkü:

**İngiltere'nin coğrafi keşiflerden sonra en geniş sömürge elde eden Avrupa devleti olması. (Bu olay İngiltere'nin hammadde ve Pazar imkanlarını genişletmiştir.)*

**İngiltere de bilimsel çalışmaların yapılmasına engel olmayan özgürlükçü bir siyasal yapının olması.*

**İngiltere'nin zengin enerji kaynaklarına sahip olması.*

**İngiltere de Bankacılığın gelişmiş bulunması.*

**İngiltere de oluşan büyük şirketlerin daha çok kazanmak amacıyla bilimsel araştırmaları desteklemiş olmaları.*

**Coğrafi keşiflerin ticareti yaygınlaştırmış olması.*

**Ticarette kağıt para ve çeklerin kullanılmasının ticareti geliştirmiş olması.*

Sanayi İnkılabının Sonuçları:

**Üretim artmıştır. Daha bol ve ucuz hammaddeye ihtiyaç duyulmuştur. Pazar ihtiyacı artmıştır. Bu yüzden Avrupa devletleri arasında sömürgecilik rekabeti şiddetlenmiştir.*

**Avrupa da refah düzeyi yükseldi. Nüfus arttı, Şehirlerin nüfusu arttı kırsal kesimden şehirlere göç başladı.*

**İşçi sınıfı teşekkül etti. Sosyalist ve Komünist fikir akımları doğdu.*

**Büyük şirketler kuruldu. Avrupa da yaşam koşullarının iyileşmesi sonucu özgürlükçü fikirler hızla yayıldı.*

**Milletler ve devletler arasında ekonomik faaliyetlerin yoğunlaşması sonucunda siyasi ve kültürel etkileşim hızlandı. Devletlerin siyasal sistemleri değişim sürecine girdi.*

**Demir yollarının yapılması, buharla çalışan gemilerin icadı, ticari ve ekonomik faaliyetleri hem geniş alanlara yaydı hem de ticari faaliyetler hız kazandı.*

**Sanayi inkılabı sonucunda askeri teknoloji gelişti. Savaşlarda mal ve can kaybı daha büyük boyutlara ulaştı.*

Sömürgecilik Faaliyetleri:

Bir milletin kendi ülkesi sınırları dışındaki ekonomik, ve kültürel alanlarda egemenliği altına almasına sömürgecilik denir. (Bu olaya verilen diğer isim Emperyalizmdir.)

Sanayi inkılabının hammadde ve Pazar ihtiyacını artırması sömürgecilik rekabeti başlatmıştır. Bu rekabet devletler arasında bloklaşmalara ve büyük savaşların yaşanmasına sebep olmuştur. 1. ve 2. dünya savaşları sömürgecilik hareketlerinin sonucunda çıkmıştır.

Sanayi İnkılabının Osmanlı Devletine Etkileri:

Sanayi inkılabı Osmanlı devletini olumsuz yönde etkilemiştir.

1- Avrupa da üretilen sanayi malları 19.yy da Osmanlı piyasalarını istila etti. Avrupa da üretilen sanayi malları daha kaliteli ve ucuz olduğu için yerli ürünlerden daha çok alıcı buldu.

2- El tezgahlarına dayalı Osmanlı sanayisi iflas etti.

- 3- Avrupa da sanayiinin gelişmesi Osmanlı piyasalarından yoğun olarak hammadde satın alınmasına ve hammadde fiyatlarının artmasına sebep oldu. Osmanlı devleti kapitülasyonlar sebebiyle yerli sanayiini koruyamadı.
- 4- Ekonomide başlayan bu gerileme siyasi çöküşü hızlandırmıştır. Osmanlı devletinin sanayi inkılabını yakalama çalışmaları yaşanan büyük savaşlar ve iç buhranlar sebebiyle başarıya ulaşamamıştır.
- 5-Avrupa devletlerinin Osmanlı toprakları üzerinde sömürgecilik rekabeti hız kazanmıştır.

XVIII. YÜZYIL OSMANLI-RUS İLİŞKİLERİ

1) 1736-1739 OSMANLI- AVUSTURYA+RUSYA SAVAŞLARI

Sebepler: Rusya ve Avusturya'nın Osmanlı'ya karşı ittifak kurmaları ve Rusların Azak kalesini ele geçirmeleri. Pan-Slavizm.

Savaş: 1736'da Rusya ile başlayan savaşa Avusturya'da katıldı. Osmanlı Devleti iki devlete karşı da başarılar kazandı.

Sonuç: Her iki Devlet ile Osmanlı Devleti arasında **BELGRAT ANTLAŞMASI** imzalandı (1739) .

Maddeleri:

- 1- Osmanlı Devleti,1718 tarihli Pasarofça Antlaşması ile Avusturya'ya verdiği Kuzey Sırbistan, Belgrad, Banat ve Eflak'ın batısını bu antlaşma ile geri almıştır.
- 2- Ruslar Azak Kalesini yıkmayı ve Karadenizde savaş ve ticaret gemisi bulundurmamayı kabul etti.

NOTLAR :

- 1739 tarihli Belgrad Antlaşması Osmanlı Devleti'nin imzaladığı SON KAZANÇLI ANTLAŞMA olarak tarihe geçmiştir.
- Pasarofça anlaşmasıyla kaybedilen yerlerin çoğu geri alınmıştır.
- Osmanlı hala dünyanın birinci devleti olduğunu ispat etmişti.
- Karadeniz yeniden Türk gölü haline gelmiştir.
- Ayrıca Rusya'ya karşı, İsveç'le Osmanlı devleti ittifak yapmıştır.
- Belgrad Antlaşmaları sırasında Fransa, Osmanlıların lehine arabuluculuk yapmıştı. Bunun karşılığı olarak ilk kez 1535'te Kanuni döneminde Fransızlara verilen,daha sonraki dönemlerde de genişletilen kapitülasyonlar 1740 yılında Sultan I. Mahmut tarafından **Fransa'ya verilen bu KAPİTÜLASYONLAR sürekli hale getirildi.**
- Osmanlı Devleti'nin zengin kaynaklarından faydalanmak isteyen Avrupalılar kapitülasyonlar sayesinde ülke zenginliklerini sömürmeye başladılar. Ülkenin iç ve dış ticareti Avrupalıların eline geçti. Verilen ayrıcalıklar, zaten zor durumda olan Osmanlı ekonomisine ağır bir darbe vurdu.

1768-1774 OSMANLI-RUS SAVASI

Sebepler:Rusların Lehistan içişlerine karışarak, kral seçimine müdahale etmeleri üzerine Lehistan halkı yeni krala isyan ederek karşı çıkmış, bunun üzerine Ruslar isyancı Lehlileri yenerek, Osmanlı topraklarına kadar kovaladılar. Osmanlı Devleti Rusya'ya savaş açtı.(1768)

NOT: Lehistan'ın bağımsız kalması Osmanlı Devleti için çok önemliydi. Çünkü Lehistan Osmanlı Devleti ile Rusya arasında "**tampon devlet**" durumundaydı.

Savaş: Rus Ordusu Kırım'ı işgal etti, Eflak ve Boğdan'ı ele geçirdi. Baltık Denizinden Akdeniz'e geçen Rus donanması 1770 yılında ÇEŞME limanında Osmanlı Donanmasını yaktı.

Sonuç: Ruslarla "Küçük Kaynarca Antlaşması" imzalandı.(1774) (*savaş III.Mustafa dönemi-antlaşma ise I.Abdülhamid döneminde*)

KÜÇÜK KAYNARCA ANTLAŞMASI (21 Temmuz 1774)

Maddeleri:

- 1- Kırım'a bağımsızlık verilecek, Kırım sadece dini bakımdan halifeye(padişah) bağlı kalacak.
- 2- Kılburun, Yenikale, Kerç ve Azak Kalesi Ruslara verilecek.
- 3- Eflak-Boğdan, Ege adaları ve Gürcistan Osmanlılarda kalacak.
- 4- İngiltere ve Fransa'ya verilen Kapitülasyonlar Rusya'ya da verilecek.
- 5- Ruslar Osmanlı hakimiyetindeki Ortodoksların koruyucusu (hamisi) olacak.
- 6- Ruslar İstanbul'da daimi bir elçi bulundurabileceklerdi.
- 7- Rus ticaret gemileri Karadeniz ve Akdeniz'de serbestçe dolaşabilecektir.

Küçük Kaynarca Antlaşması'nın Önemi

- ✓ Küçük Kaynarca'nın en önemli maddeleri Kırım'a bağımsızlık verilmesi ve Rusların Ortodoksların hamisi sayılması maddeleridir.
- ✓ Kırım'a bağımsızlık verilmesiyle, Ruslar Kırım'ı ele geçirme konusunda önemli bir adım atmışlardır. Nitekim çok geçmeden, 1783 tarihinde Kırım'ı işgal ederek Rus topraklarına katmışlardır. Böylelikle Fatih döneminden beri devam eden Karadeniz'deki Türk egemenliği sona erecektir.
- ✓ Ruslar Osmanlı Ortodokslarının koruyucusu olmaları ile, Osmanlı Devletinin iç işlerine sık sık karışacaklar, böylelikle Balkan milletleri üzerinde etkili olacaklardır.